

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 29

Заснований в 1996 році

Рівне – 2004

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.**Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 29. — Рівне: РДГУ, 2004. — 157 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 28.05.2004 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2004

Результати проведеного дослідження переконують нас у необхідності проведення широкої просвітницької діяльності серед молодих сімей, пропаганді комплексного використання різноманітних практик підготовки майбутніх батьків до народження дитини. Усвідомлення ними того, що здоровий спосіб життя, емоційний комфорт, взаєморозуміння в сім'ї, бажаність очікуваної дитини, сприймання її членом родини з перших днів зачаття створюють передумови для народження повноцінної, щасливої та успішної особистості. Важливість пренатального періоду полягає в тому, що він є основою майбутнього виховання, навчання і розвитку дитини для її повноцінного і творчого включення в життя, людську культуру, соціум. Цілком очевидно, що на сучасному етапі виникає нагальна потреба у створенні науковцями, педагогами, психологами та медиками спеціальної літератури з питань підготовки батьків до народження майбутньої дитини, її виданні та розповсюдженні. Крім цього, включення у вищі навчальні заклади спецкурсів, приєднання окремих блоків, присвячених цій проблемі до педагогічних та психологічних навчальних дисциплін сприятиме вихованню нової генерації молодих батьків, які з любов'ю та розумінням, великою відповідальністю перед майбутнім поколінням підходять до планування, народження та виховання найважливішого і найочікуванішого майбутнього маленького громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах: тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2001 року. – К.: Держ. Ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – 144с.
2. Кононко О.Л. Емоційний комфорт як показник реалізації дитиною своїх прав // Український часопис прав людини. – 1998. – № 3-4. – С.76-78.
3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / Наук. редактор О.Л. Кононко – К., 2003. – 244с.
4. Кочерга О.В. Початок життя – становлення творчості. – К.: Кобза, 2003. – 255с.
5. Кожевникова Е.В., Чистович Л.А. Абиляція младенцев // Сб. науч. тр. Санкт-Петербургского института раннего вмешательства. – СПб., 1996. – Т.1. – 231с.
6. Машовець М.А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку. – К., 2000. – 320с.
7. Основи національного виховання / За заг. ред. В.Г. Кузя. – К., 1993. – 149с.
8. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К.: Абрис, 1998. – 412с.
9. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. – К., 1996. – 149с.
10. Шлемкевич О.Л. Мамина школа. – Львів, 2001. – 108с.

***Резюме.** В статтє обосновується важность пренатального развития и воспитания будущего ребенка. Проанализированы результаты проведенного исследования по изучению готовности современных родителей к рождению здорового ребенка, состояние использования родителями разных практик подготовки к родам, а также, послеродовых практик, в основе которых лежат первые контакты матери и ребенка в процессе их совместного пребывания.*

***Ключевые слова:** пренатальная педагогика, развитие, здоровье, абсолютно необходимые факторы, практики приготовления, пост-натальные практики.*

***Summary.** In clause the importance of development and education of the child is proved which was not born yet. The results of the carried out research on study of readiness of the modern parents to birth of the healthy child, condition of use by the parents of different preparations to sorts are analysed, and also, after sorts, in which basis the first contacts of the mother and child lay during their joint stay.*

***Key words:** prenatal pedagogic, development, health, absolutely necessary factors, the practical workers of preparation, the post-natal practice.*

Одержано редакцією 23.04.2004.

УДК: 372.461

Н.В.МАЛІНОВСЬКА

С.Ф. РУСОВА: КОНЦЕПЦІЯ МОВНОЇ ОСВІТИ І МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

***Резюме.** Розкриваються концептуальні засади розвитку мови дітей дошкільного віку у педагогічній спадщині С.Ф.Русової. Аналізуються погляди фундатора національного українського дитячого садка на засоби, форми, методи і прийоми навчання дітей рідної мови. Підкреслюється їх зв'язок із сучасністю.*

***Ключові слова:** „предметові і річові лекції”, лінгводидактична система, навчально-мовленнєва діяльність.*

***Постановка проблеми.** Успішному розв'язанню завдань розбудови українського дошкілля сприяє глибокий аналіз, критичне переосмислення лінгводидактичного досвіду минулого та широке впровадження кращих надбань вітчизняних учених в умовах сьогодення. У зв'язку з цим привертає увагу малодосліджена лінгводидактична спадщина фундатора національної системи дошкільного виховання в Україні С.Ф.Русової. Фундаментальні теоретико-методологічні проблеми мовної освіти дітей дошкільного віку, розроблені вченою, співзвучні з провідними положеннями державної політики мовної освіти громадян України.*

Впродовж 1991-2003 років на сторінках українських часописів публікувалися статті, що висвітлювали

педагогічні погляди С.Ф.Русової (А.Богущ, С.Болтівець, О.Губко, І.Зайченко, М.Зваричевська, О.Лахтадир, Н.Навальна, З.Нагачевська, О.Проскура, О.Сухомлинська, Д. Чередниченко та ін.) [1].

Мета нашого дослідження – здійснити ґрунтовний аналіз мовної концепції С.Ф. Русової з огляду на її цілісність і співзвучність ідеям сучасного національного дошкільного виховання.

У центрі педагогічної системи Софії Русової лежить вчення про рідну мову. Просвітителька вважала, що найприроднішим для української дитини є навчання й виховання рідною українською мовою в атмосфері культури рідного народу. Національний дитячий садок, за її словами, повинен бути лабораторією з розвитку національної свідомості, належності до української нації та української мови.

Софія Федорівна Русова вперше в Україні розробила методичні засади навчання, які охоплюють усі сторони мовленнєвого розвитку дітей, та сформулила концепцію навчання дітей рідної мови в українському дитячому садку. Методологічними засадами цієї концепції є розуміння дитини як біосоціальної істоти. Дитина – це продукт вроджених, спадкових, родинних та соціальних явищ, які впливають і на розвиток мовлення [1]. Тож ефективність навчання дітей рідної мови залежить від того, наскільки педагог враховує вроджені й спадкові мовленнєві якості, нахили, здібності (мозкові мовні центри, будова мовленнєвого апарату) та відповідних соціальних умов для опанування дитиною рідної мови.

Дошкільний вік є сензитивним періодом у розвитку мовлення, тому організоване навчання дітей рідної мови та грамоти слід починати ще до школи, в дитячому садку. Теоретичне обґрунтування С.Ф.Русовою місця й ролі рідної мови в житті дитини, в родині, в навчально-виховному процесі дитячого садка та школи є концептуальним і сьогодні, коли ми розбудовуємо національну систему освіти в Україні. Навчання дітей за підручниками, написаними рідною мовою, панування в навчально-виховних закладах рідного поетичного слова, національного мистецтва, літератури, культури, фольклору, традицій, зразкової літературної мови педагогів – усе це є ґрунтом для створення в Україні справжніх національних родинних дошкільних закладів, про які мріяла Софія Русова. На основі засвоєної рідної мови, підкреслювала вчена, з чотирьох-п'яти років доцільно навчати дітей другої мови, завдяки чому вони з раннього дитинства прилучаються до загальнолюдських цінностей.

Розроблені С.Ф.Русовою засоби, методи і прийоми, форми навчально-мовленнєвої діяльності та напрями розвитку мовлення в українському дитячому садку являють струнку лінгводидактичну систему. Найважливіші засоби розвитку мовлення дітей, з погляду педагога, – докільця, мистецтво, художня література, національні свята, український фольклор, драматизація. Як методи навчання дітей рідної мови Софія Федорівна рекомендувала використовувати спостереження, екскурсії, розглядання картин та обговорення їх змісту, розповіді за малюнками, читання оповідань, заучування віршів, переказ художніх творів, бесіди, ігри-драматизації, розповідання казок, вправи та ігри. Провідними прийомами розвитку мовлення дошкільнят у спадщині С.Ф.Русової є переймання (наслідування), взірць мовлення дорослих, запитання, зіставлення. Обов'язковою формою навчання рідної мови в громадському дитячому садку мають бути "предметові" та "річові лекції" (заняття. - Авт.).

На основі ґрунтовного аналізу зарубіжного досвіду та наукових праць відомих учених різних країн у галузі становлення й розвитку мовлення дітей педагог визначає шляхи для "найкращого розвитку мови дітей". Зокрема, вона радить:

- 1) стежити за правильною вимовою;
- 2) "навчати гарним легеньким ритмічним віршам";
- 3) "давати дітям розмовляти вільно на цікаві для них теми";
- 4) стимулювати дітей до складання самостійних творів, невеликих оповідань;
- 5) переповідати найкращі художні твори, які б "захоплювали їх своїм змістом і художньою формою, мовою";
- 6) проводити "річові лекції" та "лекції-номенклатури", користуючись способом Монтессорі" [2, 107].

Заслугою С.Ф.Русової є те, що вона накреслила послідовну систему здобуття дитиною знань, започаткувала "річову науку" – науку ознайомлення дітей з докільцями, яка є фундаментом їхнього мовленнєвого розвитку.

Щоб дитина заговорила, зазначала автор, їй потрібно дати матеріал для розмови, тобто сформувати певні знання про навколишні предмети, явища природи за допомогою "річового навчання", "річової науки". Софія Федорівна застерігала від занадто раннього або пізнього ознайомлення дітей з "річами": воно призведе до мертвого, штучного нав'язування знань, а заходи педагога, в свою чергу, будуть зайвими, непродуктивними.

Навчання дітей від самого початку треба будувати на тому ґрунті, на якому зростає дитина, щоб воно було міцно пов'язане із враженнями, які заклала в дитячу душу рідна сім'я, рідна хата, природа. Почуття любові до рідного краю, свого народу, Батьківщини формується тоді, коли виховання поставлено на національний ґрунт.

На думку С.Ф.Русової, основний шлях виховання любові до рідного краю – це його знання, адже любити ми можемо тільки те, що знаємо. Тому треба давати дітям можливість на власні очі бачити найближчі місцевості – річку, ліс чи озеро, рослинний, тваринний пташиний світ, знати промисли свого краю. Цьому слугують екскурсії з дітьми, близькі й далекі (залежно від віку дітей). Бажано мати в кожному дитячому осередку музей рідного краю, створений на основі дитячих колекцій. Для ознайомлення з віддаленими місцевостями, головними містами України добре послуговуватися не тільки ілюстративним матеріалом, а й кінематографом. Географічний опис рідного краю потрібно пов'язувати з історичним та природознавчим матеріалом. Літературний матеріал також має бути національним – народні пісні, ігри, казки.

Водночас педагог застерігала: любов до рідного краю не повинна переходити в ізольований національний

егоїзм. Дитина, яка любить свій народ, має з пошаною ставитися до інших народів. Час від часу з дітьми треба організувати національні свята, в яких брали б участь діти інших національностей, що живуть в Україні. Тоді діти зможуть збагатити знання про багатство й різноманітність культур інших народів, розвинути почуття територіальної й державної спільності, усвідомити свою національну належність.

Важливим засобом мовленнєвого розвитку, з погляду вченої, є ознайомлення дітей з українськими національними традиціями, плекання в них інтересу до національної культури. В ознайомленні з народознавчим матеріалом вона рекомендувала дотримуватися регіонального підходу. Прищепити дитині національні риси можна, лише орієнтуючись на специфіку природи, географічного розташування, історії рідного краю на певній території.

Людинознавчі, народознавчі підходи С.Ф.Русової до визначення змісту знань дошкільників про довкілля надзвичайно важливі нині, коли в дошкільних закладах почали реалізувати принципи демократизації та гуманізації виховного процесу. Сьогодні в кожному дитячому садку вихователі проводять заняття з українського народознавства.

Поміж засобів розвитку мови Софія Русова виділяла національні свята, які радила "час від часу організувати" в дитячому садку. Це і традиційні українські (Різдво, Великдень, Стрітєння, Івана Купала та ін.), і регіональні, пов'язані з культурою, традиціями націй, що живуть в Україні. Щоб наблизити дітей до природи, трудового життя народу, варто, на думку педагога, проводити тематичні епізодичні свята, скажімо, на честь вишні (як у Японії), коли вона цвіте, маку, жита (обжинки), свята косовиці. Для кожного такого свята потрібно добирати коштовний літературно-музичний матеріал – вірші, пісні, оповідання, загадки та ін." [4, 72]. Коли дитина бере участь у святі, її словник збагачується колоритною народною лексикою ("щедрувати", "колядувати", "обжинки", віншувати", "вітати", "славити", "великодній" тощо). Враження дітей від свят стають підґрунтям для розвитку монологічного мовлення, матеріалом для розповідей та дитячих оповідок.

Відродно, що ці методичні поради вже сьогодні, з відродженням українських національних традицій, стали в Україні надбанням сучасних дошкільних закладів.

Ефективний засіб розвитку мовлення та навчання дітей рідної мови С.Русова вбачає в українському фольклорі, зокрема в усній народній творчості, що увібрала народну мудрість, – у приказках, прислів'ях, загадках. Великого значення в житті дитини педагог надає казці – вона є невичерпним джерелом дитячого розвитку, формує почуття симпатії, альтруїзму, перші відчуття правди й неправди, співчуття до людської долі. Важливим засобом розвитку мови дітей у працях С.Ф.Русової виступає художня література, зокрема оповідання, вірші. Адже кожне прослухане оповідання "викликає дитину до розмови", а саме сприймання твору є активним процесом. Дитина усвідомлює почуте й через власні почуття оцінює описані події, переймається любов'ю чи співчуттям до героїв, відтак душа її збагачується. Поетичні твори поповнюють словник дітей образними поетичними словами, фразами. У педагогічній спадщині Софії Федорівни ми знаходимо й методичні вказівки щодо заучування віршів з дітьми, читання й розповідання казок.

Звертає вона увагу і на "живий необхідний засіб розвитку мови" й виховання – драматизацію, яку радить використовувати "по усіх захистках, дитячих садках, дитячих майданах" [2, 86]. Вона описує використання ігор-драматизацій відповідно до поставленої мети. Якщо діти готують ролі задалегідь, завчають слова літературних героїв, це сприяє збагаченню словника дітей образними літературними висловами. Цей шлях не тільки "додає драматизації більшої краси, мовної культури, але й перевертає драматичну гру на вправу з навчання мови" [3, 57]. Якщо ж гра проводиться без попереднього заучування тексту й у власній інтерпретації, тоді розвивається словесна творчість дітей, виробляються вміння знаходити слова, потрібні для того чи іншого моменту, вміння імпровізувати героя.

Який би метод чи засіб навчання дітей рідної мови не використовувала вихователька, головне, з погляду С.Русової, забезпечити максимальну мовленнєву активність дитини. Особливо це важливо в першій рік перебування дитини в дитячому садку. Потрібно зробити все, використати весь комплекс методів, щоб „розв'язати” язик дитині, вона мусить „розбалакатися”, вміти висловити словами те, що вона бачить, чує, пізнає [2, 195]. Через те всякий урок треба вести як розмову: діти відповідають на запитання, самі запитують, розповідають, розмовляють, педагог використовує вірші, пісні, прислів'я, загадки.

У дошкільному віці діти повинні правильно вимовляти всі звуки рідної мови, мати достатній словниковий склад, образно, виразно і зв'язно говорити, знати літературні норми української мови. Кожна дитина, підкреслювала Софія Русова, – це унікальна індивідуальність, тож педагог мусить працювати з кожною дитиною, добирати саме для неї форми, методи і прийоми розвитку мовлення й навчання.

Використання педагогами мовного матеріалу на етнологічних засадах, згідно з концепцією вченої, впливає на засвоєння дошкільниками етнічно орієнтованих слів і виразів; барвистих національних відтінків рідної мови, які стають надбанням дитячого активного мовлення. Національній дитячій установі належить, мов скарбниці, берегти найкращі зразки національної культури, багатовікової народної творчості, в яких відбилася душа нації [5]. Легенди, казки, українські пісні, вірші, на думку Софії Федорівни, мають оточувати дитину, створювати національно-естетичну атмосферу, природно прив'язувати дитину до рідного терену, поступово розкривати перед нею всі важливі риси її національності і обов'язки перед своїм народом.

Чинником інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку С. Ф. Русова вважала предметні лекції: вони дають знання, наближають дітей до природи, розвивають їхню спостережливість, вправляють сенсоріку. З них діти одержують перші відомості з ботаніки, географії, зоології, мінералогії, а також технічні й господарські знання.

С.Русова відзначала, що це та перша енциклопедія, яка відповідає всім інтересам дитини, дає відповіді на різноманітні дитячі запитання. Предметова лекція ставить комплексну мету: "вона має розвинути мову дитини, вказуючи на прикмети, властиві тим або іншим речам; вона виробляє в дитини логічну думку, послідовний шлях думання" [4, 89]. На предметових лекціях кожна річ розглядається всіма органами чуттів. Діти вивчають властивості предмета, його застосування, порівнюють його з іншими речами, проводять над ним експерименти, збагачуються новими уявленнями, а головне – новими словами.

Значну роль у реалізації завдань навчання мови видатний педагог відводила вихователів, його педагогічній майстерності. Досконале володіння рідною мовою безпосередньо впливає на розвиток інтелектуальних і естетичних інтересів дітей, їхні моральні почуття. Під впливом педагогів у дітей виховуються прагнення до чіткої, образної думки, її раціонально-словесного оформлення.

Висновки. Здійснений в дослідженні ретроспективний аналіз педагогічної та лінгводидактичної спадщини С.Ф.Русової дозволив визначити і сформулювати концептуальні положення мовленнєвого розвитку та мовної освіти дітей: методологічні засади мовленнєвого розвитку дітей, дитина – біосоціальна істота; місце і значення української мови в навчально-виховному процесі національного дитячого садка; засоби, форми, зміст, методи і прийомі навчання дітей рідної мови; місце рідної мови серед інших мов.

Педагогічна концепція навчання дітей рідної мови в українському дитячому садку С. Ф. Русової є класичним золотим фондом вітчизняної лінгводидактики. Її положення співзвучні з принципами реформування освіти та основними засадами державної політики мовної освіти громадян України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Вплив біосоціальних факторів на розвиток особистості дитини у спадщині Софії Русової. – Зб.: Педагогічні нотатки та роздуми. – Запоріжжя: ТОВ „ЛІПС. лтд”, 2001. – С.31-38.
2. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори / Упоряд. О. В. Проскура. – К.: Освіта, 1996. – 304с.
3. Русова С.Ф. Нові методи дошкільного виховання // Дошкільне виховання. – 1992. – № 2-3. – С. 13-14.
4. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. – Львів – Краків – Париж: Просвіта, 1993. – 124 с.
5. Русова С.Ф. У дитячому садку // Витоки. – 1992. – № 5. – С.2-4.

Резюме. Раскрываются концептуальные основы развития речи детей дошкольного возраста в педагогическом наследии С.Ф.Русовой, анализируются взгляды основателя национального украинского детского сада на средства, формы, методы и приёмы обучения детей родному языку. Подчеркивается их взаимосвязь с современностью.

Ключевые слова: „предметные лекции”, лінгводидактическая система, навчаюче-речева діяльність.

Summary. The article reveals the conceptual principles of speech development of pre-school age children in S. Rusova's pedagogical heritage. The views of the Ukrainian national kindergarten founder on the means, forms, methods and ways of teaching children a mother tongue are being analysed here. Their interdependence with the present is being underlined.

Key words: “object lecture”, lingvodidactic system, study-speech activity.

Одержано редакцією 23.04.2004.

УДК: 371.21

В.Є. БОРОВА

КОРИГУВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНИХ ДОКУМЕНТАХ

Резюме. У статті аналізуються завдання із виховання та коригування звукової культури мовлення дошкільників у програмно-методичних документах: Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, програмах “Малютко”, “Дитина”, “Українське дошкільня”, А.М.Богуш “Витоки мовленнєвого розвитку”, Н.Я.Дзюбишиної-Мельник “Розвиток українського мовлення дошкільників”.

Ключові слова: педагогічне коригування, звукова культура мовлення, мовленнєве дихання.

Про значимість мови у житті суспільства не скажеш краще, ніж поет, письменник, філософ. Ю.Мушкетик, зокрема, стверджував, що не можна ходити рідною землею, не чаруючись виплеканою народом у віках рідною мовою. В народі немає скарбу більшого, як його мова... Слова – це крила ластівки, вона їх не відчуває, але без них не може злетіти. Тож маємо зробити все для того, щоб не згорнулися крила, щоб не обірвалася золота нитка, яка веде з давнини до наших днів.

У дошкільному віці закладається підґрунтя успішного оволодіння мовою та мовленням особистістю. Важливо, щоб дитина засвоювала правильні зразки мовлення, зокрема, його звукової культури. В іншому випадку доведеться займатися її коригуванням у молодшому шкільному віці.

Виховання звукової культури мовлення неможливе без сучасних коригуючих впливів на мовлення дітей. Оскільки, як стверджує О.О.Леонт'єв, економічніше «усвідомлювати і автоматизувати корекції, внести в уміння “поправку”, ніж заново виробляти вміння” [7, 28].

ЗМІСТ

Вітаємо ювіляра	3
1. Бозуш А.М. Проблеми сімейного виховання дітей у спадщині В.О.Сухомлинського.....	4
2. Кононко О.Л. Самосвідомість у житті дошкільника	6
3. Борисова З.Н. Виховні цінності у формуванні особистості дитини в педагогічній системі А.С.Макаренка	11
4. Золотухіна С.Т. Освоєння історико-педагогічного досвіду як умова формування професійної компетентності сучасного вчителя.....	13
5. Поніманська Т.І. Особистісні пріоритети гуманістичного виховання	19
6. Дичківська І.М. Підготовка вихователя як суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності в контексті сучасних тенденцій розвитку освіти	24
7. Бєленька Г.В. Основні етапи формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.....	31
8. Пальчевський С.С. Глобалізація як принцип соціалізації дітей дошкільного віку	35
9. Карпенчук С.Г. Функція педагогічної технології – системотвірна.....	40
10. Машикіна Л.А. Формування професійної компетентності студентів в процесі педагогічної практики	43
11. Розальська Н.В. Деякі аспекти організації та проведення педагогічної практики майбутніх гувернерів у ВУЗі.....	48
12. Ніколайчук Г.І. Підвищення ефективності мовленнєвого розвитку дошкільників	51
13. Леценко Г.П. Наступність у формуванні діалогічної компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів і основної школи	54
14. Степанова О.І. Активізація методів роботи з розвитку мовлення дошкільників	58
15. Трусова О.Л. Декоративне мистецтво як засіб формування цілісної естетичної культури	61
16. Горопаха Н.М. Формування у дітей старшого дошкільного віку вмінь навчального співробітництва з педагогом та однолітками.....	65
17. Машиовець М.А. Актуальність проблеми формування уявлень про сім'ю у дітей дошкільного віку	69
18. Богініч О.Л. Готовність батьків до народження дітей	75
19. Маліновська Н.В. С.Ф.Русова: концепція мовної освіти і мовленнєвого розвитку дітей	79
20. Борова В.Є. Коригування звукової культури мовлення дошкільників у програмно-методичних документах	81
21. Самсонюк Н.Ф. Гуманна сім'я – основа самоствердження дошкільника	86
22. Сварковська Л.А. Дослідження фізичної готовності до школи дітей 6 років.....	90
23. Литвиненко С.А. Діагностика готовності майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності	92
24. Загородня Л.П., Матвієнко З.Е. Підготовка майбутніх вихователів до реалізації завдань екологічного виховання дошкільників з урахуванням екологічних особливостей регіону	96
25. Зданевич Л.В. Комплексне дослідження процесу адаптації студентів-першокурсників до умов життєдіяльності.....	100
26. Гордій Н.М. Проблема розумового виховання дітей в сім'ї у вітчизняній періодичній пресі (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)	104
27. Фасолько Т.С. Відповідальна поведінка як складова соціальної компетентності дошкільника.....	109
28. Янцур Л.А. Індивідуальні відмінності в розвитку інтересу до зображувальної діяльності у старших дошкільників на заняттях	112
29. Дронова О.О. Образотворча діяльність дошкільників у контексті гуманістичної концепції освіти	117
30. Меналюк Г.Ф. Шляхи забезпечення логіко-математичної компетентності старших дошкільників.....	121
31. Бєлова С.А. Комплексне навчання в теорії і практиці педагогів Бременської школи 20-х років ХХ століття	124
32. Марчук Г.В. Соціальна компетентність дошкільника у структурі особистості.....	127
33. Козлюк О.А. Педагогічні умови формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку.....	130
34. Косарєва О.І. Психолого-педагогічні моделі вивчення взаємодії батьків і дітей	133
35. Глінчук Ю.О. Виховання дітей у кардіоревматологічних санаторіях України.....	137
36. Герасимчук Ю.О. Педагогічні засоби формування професійно-пізнавальних інтересів у ВУЗі.....	140
37. Врочинська Л.І. Народна казка як засіб виховання гуманної поведінки у старших дошкільників	142
38. Федорова Н.В. Діалогічні засади організації гуманістично орієнтованої педагогічної взаємодії.....	145
39. Онищук І.А. Психолого-педагогічний аспект проблеми інтересу до мистецької діяльності у дітей старшого дошкільного віку.....	148
40. Кравець Л.М. Моделювання процесу розвитку педагогічної рефлексії майбутнього вчителя.....	150
Відомості про авторів	153

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
зкладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 29

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактори збірника Дичківська І.М., Степанова О.І.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 17.05.2004 р. Підписано до друку 28.05.2004 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 23,48. Обл. вид. арк. 23,83. Замовлення № 33/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 29. — Рівне: РДГУ, 2004. — 157 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20